

Wojciech Maciej Stabryła OSB

Dormition Abbey Mount Zion

Jerusalem

ASAFICI – ŚPIEWACY ŚWIĄTYNNI DOBY POWYGNANIOWEJ

Kult religijny zajmował niezmiernie ważne miejsce w życiu biblijnego Izraela. Według opowiadania biblijnego, już w trakcie wędrówki po pustyni, po wyjściu z Egiptu, przed wejściem do Ziemi Obiecanej, dokonano jego regulacji, czego literackim świadectwem jest Księga Kapłańska. Instrukcje dotyczące budowy przenośnego sanktuarium, zwanego Namiotem Spotkania, które miał otrzymać Mojżesz (por. Wj 25-27; 35-38), były bardzo szczegółowe i stały się fundamentem dla architektury i funkcji tak pierwszej, jak i drugiej świątyni jerozolimskiej¹. Teksty biblijne Pięcioksięgu, które zajmują się precyzyjnymi regulacjami dotyczącymi zarówno budowy Namiotu Spotkania, jak i składania różnego rodzaju ofiar², ustanawiania kapłanów czy też samego kultu, choć umieszczone na gruncie narracji w okresie wędrówki przez pustynię, są dużo późniejsze. Często odzwierciedlają one bardziej rzeczywistość i praktyki współczesne piszącym je autorom aniżeli to, w jaki sposób wyglądało to w trakcie (pół)nomadycznego okresu historii Izraela.

¹ Szerzej zob.: R. de Vaux, *Instytucje Starego Testamentu*, t. I i II, Poznań 2004, s. 305-327 oraz 328-346; B. Ponizy, *Pierwsze sanktuaria Izraela*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, s. 9-36; U. Szwarc, *Świątynia jerozolimska*, w: *Życie religijne w Biblii...*, s. 79-92.

² Na temat ofiar zob.: R.A. Sikora, *Rytuał składania ofiar w Starym Testamencie*, w: *Życie religijne w Biblii...*, s. 193-203; R. de Vaux, *Instytucje...*, s. 428-444.

Izraelici, którzy „wyłonił się z obrzeży pustyni”, jak to ujął Y. Yadin³, niezbyt długo cieszyli się niezależnością polityczną⁴. Utworzona ok. 1030 r. przed Chr. monarchia – wtedy to bowiem namaszczonego Saula na pierwszego króla Izraela – już ok. 930 r. przed Chr. została podzielona na Królestwo Izraela i Królestwo Judy. W 721 r. przed Chr., na skutek najazdu Asyrii, Królestwo Północne przestało istnieć, zaś w 586 r. przed Chr. jego los, tym razem za przyczyną Babilonii, podzieliło Królestwo Południowe. Tragedia, jaką było zburzenie świątyni przez Babilończyków w 586 r. przed Chr., była wstrząsem, który na zawsze odcisnął swoje piętno tak na historii, jak i na liturgii judaizmu⁵. Po dekrete Cyrusa (538 r. przed Chr.), który zezwalał przebywającym w niewoli wygnańcom na powrót do ziemi ojców i odbudowę świątyni, a którego treść Biblia przytacza następująco:

Tak mówi Cyrus, król perski: Wszystkie państwa ziemi dał mi JHWH, Bóg niebios. I On mi rozkazał zbudować Mu dom w Jerozolimie w Judzie. Jeśli z całego ludu Jego jest między wami jeszcze ktoś, to niech Bóg jego będzie z nim; a niech idzie do Jerozolimy w Judzie i niech zbuduje dom JHWH, Boga izraelskiego – ten to Bóg, który jest w Jerozolimie. A co do każdego z pozostających jeszcze przy życiu – to współmieszkańcy wszystkich miejscowości, gdzie taki przebywa, mają go wesprzeć srebrem, złotem, sprzętem i bydłem – oprócz darów dobrowolnych dla domu Bożego w Jerozolimie. (Ezd 1, 2-4 [BT]; por. 1 Krn 36, 23)

zaszła konieczność nie tylko wzniesienia leżącej w gruzach budowli, ale także odnowienia samego kultu świątynnego. Teksty biblijne wiodącą rolę w tym przedsięwzięciu przypisują Asafitom. W związku z tym w niniejszym artykule to właśnie oni staną w centrum naszego zainteresowania. Postaramy się dokonać pewnej charakterystyki tej grupy śpiewaków świątynnych i wskazać na rolę, jaką odegrali w organizacji kultu sprawowanego w Drugiej Świątyni. Na początku zajmiemy się kolekcją Psalmów Asafowych (I), następnie przyjrzymy się samej szkole asafowej (II), na koniec zaś Asafitom, jako strażnikom tradycji (III)

I. KOLEKCJA PSALMÓW ASAFOWYCH

W Księdze Psalmów znajdujemy grupę dwunastu psalmów, które – ze względu na poprzedzający je nagłówek, wiążący je z osobą, a raczej szkołą Asafa – tworzą kolekcję Psalmów Asafowych (Ps 50; 73-83). Nie wszyscy są zgodni co do tego, że grupa ta stanowi jedność, jednakże dostrzec można pewne cechy, które

³ Zob. Y. Yadin, *The Transformations from a Semi-Nomadic to a Sedentary Society in the Twelfth Century B.C.E.*, w: *Symposia*, red. F.M. Cross, Cambridge 1979, s. 57-68. Cyt. za J.A. Callaway, J.M. Miller, *Osiedlanie się w Kanaanie. Okres sędziów*, w: *Starożytny Izrael. Od Abrahama do zburzenia świątyni jerozolimskiej przez Rzymian* (Podręczniki Biblijne I), red. H. Shanks, tłum. W. Chrostowski, Warszawa 2007, s. 99-144, zwł. s. 107.

⁴ Szerzej zob. D. Biale, *Power and Powerlessness in Jewish History*, New York 1986.

⁵ Najlepszym tego przykładem może być Księga Lamentacji oraz święto Tisza be-Aw, upamiętniające tak pierwsze, jak i drugie (rok 70 po Chr.) zburzenie świątyni jerozolimskiej.

przemawiają za takim ujęciem. Istnieje bowiem kilka elementów splatających wszystkie te psalmy w jednorodną kolekcję. Dostrzegł to już F. Delitzsch, zaś dalsze badania potwierdziły poczynione przez niego spostrzeżenia. Nie będziemy w tym miejscu zajmować się szczegółową analizą tychże cech, jednakże dokonamy skrótowej ich prezentacji⁶. Należą do nich:

1. nazwy Boga;
2. obecność prorockich mów o Bożym sądzie;
3. historia zawarta w kolekcji;
4. północne echa;
5. wspólny język⁷.

1. Nazwy Boga. Kolekcja Psalmów Asafowych, odwołując się do Boga, w przeważającej większości posługuje się terminem *Elohim*⁸ – Bóg (56 razy w całej kolekcji). Dwa psalmy kolekcji (Ps 82 i 77) wcale nie używają terminu *JHWH*⁹, tj. imienia własnego Boga, zaś pozostałe psalmy posługują się nim jedynie raz czy dwa (15 razy). Obok wymienionych terminów spotkać można w kolekcji jeszcze inne: *Adonai* – Pan (6 razy), *El* – Bóg (19 razy), *Eljon* – Najwyższy (8 razy), *Sabaoth* – [Bóg] Zastępów (4 razy) oraz *Eloah* – Bóg (1 raz)¹⁰.

Nie dokonując tutaj szczegółowej analizy i znaczenia takiego, a nie innego wykorzystania nazw Boga, powiedzieć można jedynie, że użycie rzeczownika *El* w analizowanej kolekcji stanowi aż 1/3 całego użycia go w Księdze Psalmów, zaś rzadki starotestamentalny termin *Eljon* występuje w kolekcji asafowej aż 8 razy (użyty jest w Psalterzu tylko 19 razy)¹¹.

2. Prorockie mowy o Bożym sądzie. Bóg bardzo wyraźnie namalowany jest w kolekcji asafowej jako Bóg-Sędzia. Nie bez znaczenia w takim ujęciu Jego obrazu było zapewne doświadczenie historyczne Asafitów. Psalmiści bardzo często oddają Mu głos, przedstawiając Go jako tego, który przemawia jako sędzia: Ps 50, 5. 7-15. 16-21; 81, 7-17; 82, 2-7. Rozbudowane w ten sposób mowy Boga są cechą charakterystyczną interesującej nas kolekcji. Nie same zresztą mowy Boga

⁶ Szerzej na ten temat zob.: W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH? Analiza porównawcza tekstów Wj 15 i Ps 77* (Series Biblica Paulina 3), Częstochowa 2007, s. 41-53; F. Delitzsch, *Biblical Commentary on the Psalms I-III*, tłum. D. Eaton, London 1888, s. 141-143; A. Kirkpatrick, *The Book of Psalms II*, Cambridge 1902, s. 427; J.P. Peters, *The Psalms as Liturgies*, London 1922, s. 9-10; H. Gunkel, *Einleitung in die Psalmen*, Göttingen 1933, s. 449; M. Buss, *The Psalm of Asach and Korah*, JBL 82 (1963), s. 382-392; S. Mowinckel, *The Psalms in Israel's Worship*, II, Oxford 1967, 79-82; H.P. Nasuti, *Tradition History and the Psalms of Asach* (SBL.DS 88), Atlanta 1988, s. 193; M.D. Goulder, *The Psalms of Asach and the Pentateuch: Studies in the Plaster* (JSOTSup 233), t. 3, Sheffield 1996, s. 16-36.

⁷ Zob. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?...*, s. 41.

⁸ W artykule niniejszym stosuję fonetyczny zapis terminów hebrajskich.

⁹ W Ps 77 występuje jedynie skrócona forma, tj. JH.

¹⁰ Na temat znaczenia samych terminów zob.: H. Witczyk, „*Pokorny wołał – i Pan go wysłuchał*” (Ps 34,7a). *Model komunikacji diafanicznej w Psalmach*, Lublin 1997, s. 229-305.

¹¹ Zob. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?...*, s. 41-43.

wiążą się z tematyką sądu w kolekcji. Autorzy słusznie zauważają, że tematyka sądu przenika całą kolekcję Asafa. Choć bowiem tylko w kilku psalmach Bóg przemawia jako sędzia, to cała kolekcja związana jest z wizją narodowej katastrofy, która albo już się dokonała, albo jest nieunikniona¹².

3. Historia zawarta w kolekcji. Psalmi Asafowe bardzo często odwołują się do historii. Fakt ten, razem z modelem historii, który te odwołania prezentują, uznać trzeba za cechę jednoczącą całą kolekcję. Retrospektywne patrzenie wstecz, które tak wyraźnie widoczne jest w interesującej nas grupie psalmów, nie może zostać pominięte. Szkoła asafowa w bardzo wyraźny i konsekwentny sposób ma wzrok nieustannie utkwiony w przeszłości. F. Delitzsch, analizując Ps 78, mówi nawet, że celem tego psalmu jest „podtrzymywanie zwierciadła starożytnej historii narodu przed teraźniejszością”¹³. Aż tak bogate odwoływanie się do historii jest rzadkością w Księdze Psalmów. Jedynie Ps 95, 105, 106, 114, 135 i 136 są pod tym względem podobne. Przewijający się w kolekcji temat wyjścia z Egiptu, uznać należy za jeden z głównych topików kolekcji asafowej, który jednocześnie potwierdza homogeniczność samej kolekcji¹⁴.

Nie tylko obfite odwołania do historii spinają kolekcję asafową w całość, ale także fakt, że historia ta posiada swoją własną specyfikę i myśl teologiczną¹⁵. Gdybyśmy bowiem dokonali rekonstrukcji schematu historycznego kolekcji, to zauważylibyśmy, że rozpoczyna się on nie dziełem stworzenia, a opisem opresji Izraela w Egipcie. Bóg ukazany jest więc w kolekcji nie tyle jako Stwórca, co jako Zbawca.

4. Północne echa. Psalmi Asafowe zdradzają silne związki z Królestwem Północnym. Poświęcają one Józefowi i pokoleniom północnym więcej uwagi niż pozostałe psalmy Psalterza. J.P. Peters, M. Buss i M.D. Goulder uznają to za znak pochodzenia kolekcji z Królestwa Izraela, zaś F. Delitzsch, A.F. Kirkpatrick i H. Gunkel twierdzą, że choć rdzeń kolekcji rzeczywiście narodził się w Królestwie Północnym, to w okresie późniejszym został przepracowany i rozbudowany w Królestwie Południowym, w Jerozolimie¹⁶.

5. Wspólny język. Badania natury lingwistycznej dostarczają nam silnych przesłanek przemawiających za tym, aby kolekcję asafową traktować jako jednolitą. Kolekcja bardzo często przedstawia relację Boga z Izraelem, posługując się obrazem pasterza i stada, a nie jest to wyobrażenie zbyt częste w Psalterzu. Kolekcja posługuje się także wieloma rzadkimi słowami i frazami, które wydają się jej cechą własną¹⁷.

¹² Zob. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 44-46.

¹³ F. Delitzsch, *Biblical Commentary on the Psalms I-III*..., s. 143.

¹⁴ Zob. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., 46-47.

¹⁵ Szerzej zob. tamże, s. 47-49.

¹⁶ Szerzej zob. tamże, s. 49-51.

¹⁷ Szerzej zob. tamże, s. 51-53.

Cechy te, wyodrębnione i przebadane przez autorów, zdają się w wystarczającym stopniu przemawiać za tym, że Ps 50; 73-83 to jednorodna kolekcja, wywodząca się ze szkoły, którą – ze względu na umieszczony przed tymi psalmami nagłówek: „asafowy” – nazwać można szkołą asafową.

II. SZKOŁA ASAFOWA

Warto postawić sobie pytanie: kim byli Asafici¹⁸ i jaką funkcję społeczną i religijną pełnili w społeczności, w której działali? Nie można też nie zapytać: przed jakimi wyzwaniem stali i w jaki sposób starali się na nie odpowiedzieć? Wszystko to bowiem, wraz z ich doświadczeniem historycznym, odbiło się nie tylko na ich twórczości literackiej, ale i na działalności, którą musieli podjąć.

M.J. Buss uważa, że ze względu na to, iż grupę Psalmów Asafowych cechuje wysoki poziom poezji kultycznej, przyjąć trzeba, że jej twórcy musieli być w jakiś sposób związani ze świątynią i zaangażowani w sprawowane w niej akty kultu. Zauważa on także istniejące w kolekcji tematy mądrościowe o charakterze religijnym i twierdzi, że ta sapienclalna tradycja bardzo bliska jest wywodzącej się z Północy tradycji deuteronomicznej¹⁹. Buss nie wyklucza jednak, że w późniejszym okresie psalmy tworzące kolekcję mogły zostać przeredagowane w taki sposób, że weszły do użytku liturgicznego w Królestwie Południowym²⁰. Również umiejscowienie Asafa w Królestwie Izraela przez autora 1 Krn 6 potwierdza północne korzenie szkoły asafowej²¹. Buss konkluduje swoje badania stwierdzeniem, że grupa Psalmów Asafowych wywodzi się z tradycji deuteronomiczno-lewickiej, a więc związana jest z grupą ówczesnego duchowieństwa²².

Ważnych informacji dotyczących szkoły asafowej dostarczają nam badania H. Gesego, który uważa, że Asafici byli jedynymi śpiewakami, którzy wrócili z niewoli babilońskiej przed 515 r. przed Chr., tj. przed konsekracją drugiej świątyni. Według Gesego, łączyć ich należy z działającymi w okresie przedwygnaniowym prorokami kultycznymi (por. 1 Krn 25, 1-2; 2 Krn 29, 30). W czasach Nehemiasza do grupy asafowej miała, zdaniem Gesego, dołączyć grupa Jedutuna²³, ale nie zmieniło to faktu, iż to wywodzący się ze szkoły asafowej Izraelita wciąż pozostawał liderem śpiewaków kultycznych. Do czasu działalności Kronikarza ukonstytuować miały się już trzy cechy śpiewaków: Asafa, Hemana i Jedutuna,

¹⁸ Na temat postaci Asafa zob.: M. Wojciechowski, *Asaf*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. Paul. J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 64.

¹⁹ Zob. M.J. Buss, *The Psalms of Asach...*, s. 384. 387; por. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 119.

²⁰ Zob. M.J. Buss, *The Psalms of Asach...*, s. 384-385.

²¹ Zob. tamże, s. 388.

²² Zob. tamże, s. 392.

²³ Na temat postaci Jedutuna zob.: P.R. Ackroyd, *Jedutun*, w: *Encyklopedia biblijna...*, s. 437.

a grupa Hemana zająć miała uprzywilejowane miejsce, należące do tej pory do Asafitów²⁴.

Zdaniem H.P. Nasutiego, Asafici byli grupą śpiewaków i muzyków o korzeniach przedwygnaniowych, sięgających może nawet samego króla Dawida. Ich zadaniem w okresie powygnaniowym miało być przewodniczenie kultowi świątynnemu w tym, co wiązało się z działalnością muzyczną. Nasuti uważa, że Asafici byli po niewoli babilońskiej jedynym cechem śpiewaków, w związku z czym ich rola była duża. Aż do czasów działalności Kronikarza mieli oni pełnić wiodącą rolę w kulcie, którą utracili dopiero pod koniec tejże działalności. Zdaniem Nasutiego, Kronikarz łączy Asafitów z dwiema niezmiernie ważnymi instytucjami starotestamentalnymi, tj. z kapłaństwem (arka, święta wojna) i prorocstwem. Choć grupa ta miała pierwotnie wiązać się z pokoleniem Efraima, to w czasie reform religijnych Ezechiasza i Jozjasza (VIII i VII w. przed Chr.) uzyskała w jakiś sposób dostęp do sprawowania kultu w Jerozolimie²⁵.

Zdaniem M.D. Gouldera, jest możliwe, że grupa Psalmów Asafowych była pierwotnie kolekcją psalmów Józefa, co wciąż wiąże ją z Królestwem Północnym, która powiązana została z działającym na dworze króla Dawida muzykiem o imieniu Asaf (por. 1 Krn 6, 24; 2 Krn 5, 12). W związku z tym, że Asaf pełnił funkcje muzyczne przy królu Dawidzie, w ostateczności to właśnie z nim, a nie z Józefem, kojarzącym się z Królestwem Północnym, tak negatywnie ocenianym przez późniejszych autorów, powiązano całą kolekcję, gdyż w ten sposób można ją było bez większych problemów zaadaptować do użytku w kulcie w świątyni jerozolimskiej²⁶. Choć bowiem Asafici wywodzili się z Królestwa Izraelskiego, to po jego upadku w 721 r. przed Chr. przenieśli się do Królestwa Judzkiego. Jeśli chcieli, aby kolekcja psalmów, której byli autorami, mogła przetrwać, zmuszeni byli zastąpić wszystkie występujące w niej odniesienia do Sychem i Betel wzmiankami o Jerozolimie²⁷.

M.D. Goulder twierdzi, że na północne pochodzenie kolekcji asafowej wskazują występujące w niej odniesienia do wyjścia z Egiptu, gdyż z pobytem w Egipcie najmocniej kojarzona jest postać Józefa²⁸. Choć pierwotnie, zdaniem Gouldera, istniały trzy klasy lewickie: Asafici, Korachici i Meraryci, to w 445 r. przed Chr. razem z Nehemiaszem powrócić mieli z niewoli babilońskiej głównie lewici z linii Asafa²⁹. Dopiero razem z Ezdraszem powrócili Korachici, którzy samych siebie

²⁴ Zob. M.D. Goulder, *The Psalms of Asach...*, s. 322; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 120.

²⁵ Zob. H.P. Nasuti, *Tradition History and the Psalms...*, s. 172-174. s. 193; por. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 120.

²⁶ Zob. M.D. Goulder, *Asaph's History of Israel* (Elohists Press, Betel, 725 BCE), JSOT 65 (1995) s. 71-81; por. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 121.

²⁷ Zob. M.D. Goulder, *Asaph's History of Israel...*, s. 72. 75-76; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 121.

²⁸ Zob. M.D. Goulder, *Asaph's History of Israel...*, s. 77; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 121.

²⁹ Zob. M.D. Goulder, *The Psalms of Asach...*, s. 327; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 121.

uważali za jedynych prawdziwych lewitów i choć na początku Kronikarz dawał pierwszeństwo Asafitom, to w czasie redakcji Dzieła Kronikarskiego na plan pierwszy zostali wysunięci nie Asafici, lecz Korachici³⁰.

III. ASAFICI – STRAŻNICY TRADYCJI

Związek szkoły asafowej z Królestwem Północnym nie budzi większych wątpliwości. Uzasadnione wydaje się przyjęcie, że właśnie tam Asafici mieli swoje korzenie. Najprawdopodobniej związani byli ze schizmatyckimi, z punktu widzenia świątyni jerozolimskiej, sanktuariami. Po upadku Królestwa Północnego w 721 r. przed Chr. przenieśli się do Jerozolimy, gdzie po usunięciu ze swojej kolekcji psalmów wszystkich trudnych do zaakceptowania w nowym środowisku wątków czy odniesień, wprowadzili ją do kultu w świątyni jerozolimskiej. Tragedia, jaką był upadek Królestwa Północnego, nie zdołała ich załamać. Wciąż byli świadkami wielkości Boga, który jest wierny swojemu przymierz. Asafici, działając w Jerozolimie, zapewne nie ograniczali się jedynie do wykorzystywania dziedzictwa, które przynieśli ze sobą z Północy. Możemy mniemać, że wciąż działali w sposób twórczy. Tragedia, która dotknęła w 586 r. przed Chr. Królestwo Południowe, a którą był jego upadek, zburzenie świątyni i deportacje do Babilonii, była w swej naturze tożsama z tym, czego wcześniej, przebywając jeszcze na Północy, Asafici doświadczyli ze strony Asyryjczyków. Tym razem nie mieli już gdzie uciekać, więc najprawdopodobniej, tak jak wielu Izraelitów, udali się do Babilonii, gdzie, co potwierdzają psalmy należące do ich kolekcji³¹, nie zaprzestali działalności³². Ze względu na swoje doświadczenie historyczne stali się niosącymi nadzieję świadkami podwójnej tragedii. Wydaje się, że w niewoli babilońskiej – całkiem możliwe, że w synagogach – starali się podtrzymać ducha w narodzie. Pomimo tego, a może właśnie dzięki temu, że dwukrotnie doświadczyli ogromnej tragedii narodowej, upadku Królestwa Północnego i Południowego, nie zwątpili w wierność Boga zawartemu z narodem przymierzu. Choć na naród spadła zasłużona kara, choć świat, który do tej pory znali Izraelici, na zawsze się skończył, Bóg może dokonać czegoś niezwykłego, może wyprowadzić lud z niewoli w Babilonie, tak jak u zarania jego historii wyprowadził go z niewoli w Egipcie.

W związku z tym, gdy tylko nadarzyła się ku temu okazja, po ogłoszeniu dekretu perskiego króla Cyrusa w 538 r. przed Chr., powrócili do ojczyzny, czynnie angażując się w jej odbudowę. Wnieśli bardzo wiele do restauracji kultu

³⁰ Zob. M.D. Goulder, *The Psalms of Asach...*, s. 327; W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?...*, s. 121.

³¹ Por. chociażby Ps 77, który jest wyrazem oczekiwania na nowy exodus.

³² Prawdopodobieństwo tego, że tylko Asafici spośród śpiewaków świątynnych zostali uprowadzeni do niewoli babilońskiej, jest duże, gdyż Jedutunici i Hemanici pełnili swoją posługę w Gibeonie, a nie w Jerozolimie. Zob. R.A. Sikora, *Kapłaństwo po niewoli babilońskiej*, w: *Życie religijne w Biblii...*, s. 122.

świątynnego³³. To im w dużej mierze liturgia drugiej świątyni zawdzięczała swoją formę. Trzeci już raz szkoła asafowa dokonać musiała głębokiego przemyślenia spotykających ich wydarzeń, dostosować teksty psalmów i modlitw do nowych warunków i zadbać o to, aby to, co zostało na kilkadziesiąt lat zarzucone, na nowo mogło odrodzić się w drugiej świątyni. Ich doświadczenie wydaje się doświadczeniem szczególnym, gdyż pomimo serii spotykających ich nieszczęść, nie utracili zaufania do Boga. Co więcej, stali się oni twórczymi świadkami tradycji. Choć wydawać by się mogło, że ich historia jest historią tragiczną, to właśnie w historii szukali pokrzepienia, tak dla siebie, jak i dla Izraelitów. Wspomniane już „podtrzymywanie zwierciadła starożytnej historii narodu przed teraźniejszością” było tym, co stało się podwaliną budowy tej teraźniejszości. Stąd tak wielkie zainteresowanie szkoły asafowej historią. Pamięć historyczna, którą ocalili Asafici, stała się sposobem na ocalenie tożsamości narodu i położona została jako fundament tego, co Bóg na nowo dokonał dla Izraelitów.

Tak więc Asafici, legitymujący się pochodzeniem od Asafa, który służył na dworze króla Dawida w czasach zjednoczonej monarchii, swymi korzeniami sięgający Północy, stanowili grupę wykształconych lewitów, odpowiedzialnych za oprawę muzyczną ceremonii kultycznych w świątyni³⁴.

Rola Asafitów w historii i kulcie Izraela nie powinna zostać niedostrzeżona. To w dużej mierze dzięki ich działalności literackiej i muzycznej możliwe stało się odbudowanie kultu w okresie powygnaniowym w takiej formie, w jakiej miało to miejsce. Ze względu na swoją niezłomną postawę wierności wobec Boga, kolekcja psalmów, która się z nimi łączy, stała się nie tylko dziedzictwem wiary Izraela, ale w dużej mierze pozwoliła na zachowanie jego tożsamości. Stworzone przez nich psalmy na zawsze weszły do kanonu i po dziś dzień rozbrzmiewają w liturgiach Synagogi i Kościoła.

ASAPHITES – POST-EXILE TEMPLE SINGERS

Summary

The paper addresses the group of temple singers, collectively known as Asaphites. They derived from the Northern Kingdom, but, after its fall in 721 B.C., they moved to the Southern Kingdom where they joined the temple service in Jerusalem. After the temple destruction in 586 B.C., they were resettled to Babylon where they continued their activity. After returning from the exile to Jerusalem, they became actively involved in restoring cult at the temple. The first part of the

³³ W Ezd 2, 41 i Ne 7, 44 pośród grup śpiewaków wymienieni są jedynie Asafici, jako ci, którzy powrócili z niewoli babilońskiej do Jerozolimy.

³⁴ Zob. W.M. Stabryła, *Któż taki jak JHWH?*..., s. 122.

paper describes the features confirming the homogeneity of the Psalms of Asaph (Ps 50 and 70-83), while the next part focuses on the School of Asaph and the last one on Asaphites as guardians of tradition.

Słowa kluczowe: psalmy, Asaf, Asafici, szkoła asafowa, niewola babilońska

Keywords: psalms, Asaph, Asaphites, School of Asaph, Babylonian exile

WYKAZ SKRÓTÓW

JBL	–	Journal of Biblical Literature
JSOT	–	Journal for the Study of the Old Testament
JSOTSup	–	Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series
SBL.DS	–	Society of Biblical Literature Dissertation Series

BIBLIOGRAFIA

- Ackroyd P.R., *Jedutun*, Encyklopedia Biblijna, Warszawa 1999, 437.
- Biale D., *Power and Powerlessness in Jewish History*, New York 1986.
- Buss M., *The Psalm of Asach and Korah*, JBL 82 (1963) 382-392.
- Callaway J.A., Miller J.M., *Osiedlanie się w Kanaanie. Okres sędziów*, w: *Starożytny Izrael. Od Abrahama do zburzenia świątyni jerozolimskiej przez Rzymian*, red. H. Shanks, tłum. W. Chrostowski, Warszawa 2007 (Podręczniki Biblijne I), s. 99-144.
- Delitzsch F., *Biblical Commentary on the Psalms I-III*, tłum. D. Eaton, London 1888.
- Goulder M.D., *Asaph's History of Israel (Elohists Press, Betel, 725 BCE)*, JSOT 65 (1995) 71-81.
- Goulder M.D., *The Psalm of Asach and the Pentateuch: Studies in the Plaster*, t. 3, Sheffield 1996 (JSOTSup 233).
- Gunkel H., *Einleitung in die Psalmen*, Göttingen 1933.
- Kirkpatrick A., *The Book of Psalms II*, Cambridge 1902.
- Mowinckel S., *The Psalms in Israel's Worship II*, Oxford 1967.
- Nasuti H.P., *Tradition History and the Psalms of Asach*, Atlanta 1988 (SBL.DS 88).
- Peters J.P., *The Psalms as Liturgies*, London 1922.
- Poniży B., *Pierwsze sanktuaria Izraela*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, 9-36.
- Sikora R.A., *Kapłaństwo po niewoli babilońskiej*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, 181-190.
- Sikora R.A., *Rytuał składania ofiar w Starym Testamencie*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, 193-203.
- Stabryła W.M., *Któż taki jak JHWH? Analiza porównawcza tekstów Wj 15 i Ps 77*, Częstochowa 2007 (Series Biblica Paulina 3).

Szwarc U., *Świątynia jerozolimska*, w: *Życie religijne w Biblii*, red. G. Witaszek, Lublin 1999, 79-92.

de Vaux R., *Instytucje Starego Testamentu*, t. I i II, Poznań 2004.

Witczyk H., „Pokorny wołał, i Pan go wysłuchał” (Ps 34,7a). *Model komunikacji diafonicznej w psalmach*, Lublin 1997.

Wojciechowski M., Asaf, w: *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1999, 64.

Yadin Y., *The Transformations from a Semi-Nomadic to a Sedentary Society in the Twelfth Century B.C.E.*, w: *Symposia*, red. F.M. Cross, Cambridge 1979, 57-68.